

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินิรภัยสู่การรับรองมาตรฐานของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญจำแนกออกเป็น 3 ส่วนคือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินิรภัยสู่การรับรองมาตรฐานของเกษตรกร ในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.1.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิรภัย

1.1.2 เพื่อศึกษาสภาพการผลิตข้าวหอมมะลินิรภัยของเกษตรกร

1.1.3 เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลินิรภัยของเกษตรกร

1.1.4 เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินิรภัยของเกษตรกร

1.1.5 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินิรภัยสู่การรับรองมาตรฐาน

1.2 วิธีการดำเนินการ

1.2.1 ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ข้าวอินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์จำนวน 228 คน ใช้การกำหนดขนาดตัวอย่างประชากรของ Taro Yamane (จินดา ขลิบทอง 2556, น.17-18) ที่ความคลาดเคลื่อน 0.06 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 126 ราย และเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ จำนวน 32 คน ในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าว ปีการผลิต 2560/61 กับสำนักงานเกษตรอำเภอเมือง

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ 1) สภาพ

พื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ 2) สภาพการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร 3) ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลินิทรีย์ของเกษตรกร 4) สภาพและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ของเกษตรกร 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐานอินทรีย์

1.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ (percentage) ค่าต่ำสุด (minimum) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation : S.D.)

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์

1) เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 59.94 ปี จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษามากกว่าระดับอื่น ประสบการณ์ในผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์เฉลี่ย 2.52 ปี เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่ง เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร/อาชีพเกษตรกร มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์จากสำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ เฉลี่ย 2.60 ครั้ง/ปี จากกรมการข้าว 1.98 ครั้ง/ปี จากกรมพัฒนาที่ดินเฉลี่ย 2.67 ครั้ง/ปี การได้รับความรู้ด้านการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ ด้านสื่อสารแบบรายบุคคลเกษตรกรได้รับความรู้ในระดับปานกลาง สื่อสารแบบกลุ่ม เกษตรกรได้รับความรู้ในระดับปานกลาง สื่อสารแบบมวลชนเกษตรกรได้รับความรู้ในระดับปานกลาง และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เกษตรกรได้รับความรู้ในระดับน้อยที่สุด ความรู้ที่ได้รับจากการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ ด้านสื่อบุคคลสื่อสารแบบรายบุคคลเกษตรกรมีความรู้ที่ได้อยู่ในระดับปานกลาง สื่อสารแบบกลุ่มเกษตรกรมีความรู้ที่ได้อยู่ในระดับปานกลาง สื่อสารแบบมวลชน เกษตรกรมีความรู้ที่ได้อยู่ในระดับปานกลาง และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เกษตรกรมีความรู้ที่ได้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2) เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มากกว่าครึ่งหนึ่ง เป็นเพศชายอายุเฉลี่ย 54.42 ปี จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษามากกว่าระดับอื่น มีประสบการณ์ในผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์เฉลี่ย 4.72 ปี เกษตรกรทั้งหมด เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์จากสำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ เฉลี่ย 4.50 ครั้ง/ปี จากกรมการข้าว 4.14 ครั้ง/ปี จากกรมพัฒนาที่ดินเฉลี่ย 4.04 ครั้ง/ปี การได้รับความรู้ด้านการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ ด้านสื่อสารแบบรายบุคคลเกษตรกรได้รับความรู้ในระดับปานกลาง สื่อสารแบบกลุ่ม เกษตรกรได้รับความรู้ในระดับระดับมาก สื่อสารแบบมวลชน

เกษตรกรได้รับความรู้ในระดับระดับมาก และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เกษตรกรได้รับความรู้ในระดับปานกลาง ความรู้ที่ได้รับจากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ ด้านสื่อบุคคลสื่อสารแบบรายบุคคลเกษตรกรมีความรู้ที่ได้ในระดับระดับมาก สื่อสารแบบกลุ่ม เกษตรกรมีความรู้ที่ได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์อยู่ในระดับมาก สื่อสารแบบมวลชน เกษตรกรมีความรู้ที่ได้รับในระดับระดับมาก และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เกษตรกรมีความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับระดับปานกลาง

1.3.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์

1) เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด เฉลี่ย 14.67 ไร่ มีพื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมีเฉลี่ย 12.18 ไร่ มีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์เฉลี่ย 7.47 ไร่ เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.55 คน ราคาข้าวที่ใช้สารเคมีที่จำหน่ายได้ เฉลี่ย 48,114.86 บาท/ปี ราคาข้าวอินทรีย์ที่จำหน่ายได้ เฉลี่ย 31,554.63 บาท/ปี มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 59,856.35 บาท/ปี มีรายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 82,921.84 บาท/ปี มีภาระหนี้สินของครัวเรือนเฉลี่ย 114,072.16 บาท/ปี เกษตรกรเกือบสองในสาม มีการกู้เงินมาใช้ในการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ ส่วนใหญ่ กู้เงินจาก ธ.ก.ส.

2) เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด เฉลี่ย 14.31 ไร่ มีพื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมีเฉลี่ย 9.40 ไร่ มีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์เฉลี่ย 11.59 ไร่ เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.63 คน ราคาข้าวที่ใช้สารเคมีที่จำหน่ายได้ เฉลี่ย 30,400 บาท/ปี ราคาข้าวอินทรีย์ที่จำหน่ายได้ เฉลี่ย 59,944.38 บาท/ปี มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 66,860.94 บาท/ปี มีรายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 54,966.67 บาท/ปี มีภาระหนี้สินของครัวเรือนเฉลี่ย 233,400 บาท/ปี เกษตรกรสองในสาม มีการกู้เงินมาใช้ในการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ส่วนใหญ่ กู้เงินจาก ธ.ก.ส.

1.3.3 สภาพการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ของเกษตรกร

ได้แก่ การเลือกพื้นที่ การเตรียมการก่อนการปลูก การปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว รวม 25 ประเด็นย่อย คือ การเลือกพื้นที่มีขนาดใหญ่ติดต่อกัน หรือหลายแปลง เป็นพื้นที่ที่ไม่ใช้สารเคมีติดต่อกันย้อนหลังอย่างน้อย 3 ปี มีแหล่งน้ำที่เพียงพอต่อการเพาะปลูก และไม่มีสารพิษ เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินสูงถึงปานกลาง อยู่ห่างจากโรงงาน และพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมีการเกษตร มีการเตรียมการก่อนการปลูก โดยเตรียมดินให้เหมาะสมกับวิธีการปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ ไม่ใช้สารกำจัดวัชพืชร่วมกับการเตรียมดิน ไม่เผาตอซังและเศษวัสดุอินทรีย์ในแปลงนา มีการไถกลบตอซังในแปลงนา เพิ่มอินทรีย์วัตถุ โดยการปลูกพืชตระกูลถั่วและใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ การปลูกเลือกใช้พันธุ์ข้าวคุณภาพดีตรง

ตามสายพันธุ์มีความต้านทานต่อโรคและแมลง เป็นพันธุ์ข้าวที่ผลิตแบบอินทรีย์มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ มีการปลูกข้าวโดยการหว่านข้าวแห้ง เพราะขาดแคลนแรงงาน การดูแลรักษา ปลูกพืชหมุนเวียนเพื่อตัดวงจรการระบาดของโรค มีการการอนุรักษ์ศัตรูธรรมชาติ ตัวห้ำ ตัวเบียน ใช้สารสกัดจากพืชสะเดา ข่า ตะไคร้หอม และใบแคฝรั่ง ในการกำจัดโรคและแมลง และใช้วิธีกล เช่น ใช้แสงไฟล่อ ใช้กับดัก และใช้กาเหมาในการกำจัดแมลง มีการควบคุมระดับน้ำในแปลงปลูกให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโตของต้นข้าวอย่างสม่ำเสมอ การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวข้าวในช่วงรวงข้าวสุกแก่เมล็ดเปลี่ยนเป็นสีฟาง เรียกว่า ระยะเวลาปลั่ง มีสถานที่เก็บข้าวที่ปราศจากการเจือปนของสารเคมีแยกเก็บข้าวอินทรีย์กับข้าวที่ผลิตโดยวิธีอื่นอย่างชัดเจน ความสะดวกเครื่องสีก่อนทำการสีข้าว แยกสีจากข้าวทั่วไปและเกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่ใช้กระสอบปุ๋ยเคมีเก่าหรือกระสอบอาหารสัตว์บรรจุผลผลิต

พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมดปฏิบัติตามหลักการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ส่วนเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดปฏิบัติเหมือนกับเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ซึ่งเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มมีการปฏิบัติตามหลักในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ อยู่ในระดับมากที่สุด

1.3.4 ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร ได้แก่ การเลือกพื้นที่ปลูก การเตรียมการก่อนปลูก การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การบันทึกข้อมูล รวม 20 ประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ โดยภาพรวมเกษตรกรทั้งหมดมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ยกเว้น ด้านการเลือกพื้นที่ ประเด็นระยะปรับเปลี่ยนจากนาเคมีเป็นนาอินทรีย์ เกษตรกรมากกว่าสามในสี่ไม่มีความรู้ ประเด็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์สามารถขอการรับรองมาตรฐานข้าวหอมมะลิอินทรีย์ได้ เกษตรกรเกือบสองในสามไม่มีความรู้ และประเด็นพื้นที่ในการผลิตข้าวอินทรีย์ต้องมีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำถึงปานกลาง เกษตรกรมากกว่าสามในสี่ไม่มีความรู้ ด้านการปลูก ประเด็นตามข้อกำหนดมาตรฐานข้าวอินทรีย์ อนุญาตให้ใช้พันธุ์ที่มีการตัดต่อพันธุกรรมได้พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งไม่มีความรู้

เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ พบว่า ภาพรวมเกษตรกรทั้งหมดมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ยกเว้นด้านการเลือกพื้นที่ ประเด็น สามารถปลูกข้าวอินทรีย์ในแปลงที่ติดถนนใหญ่ได้โดยปลูกพืชแนวกันชน (Buffer Zone) เกษตรกรมากกว่าครึ่ง ไม่มีความรู้ ด้านการเตรียมการก่อนปลูก ประเด็นพื้นที่ในการผลิตข้าวอินทรีย์ต้องมีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำถึงปานกลางเกษตรกรเกือบครึ่งไม่มีความรู้

เมื่อเปรียบเทียบเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มจะพบว่าเกษตรกรกลุ่มที่ได้รับรองมาตรฐานจะมีความรู้เกือบทั้งหมดอยู่ในระดับมีความรู้มากที่สุดซึ่งจะมีความรู้ในระดับที่สูงกว่ากลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน

1.3.5 สภาพและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ของเกษตรกร

1.3.5.1) การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ของเกษตรกร ใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน และด้านการสนับสนุน

1) วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน พบว่าเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง เกษตรกรผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก

2) เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน พบว่าเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก

3) ด้านการสนับสนุน พบว่าเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานได้รับการสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานได้รับการสนับสนุนอยู่ในระดับมาก

1.3.5.2) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ ของเกษตรกร ใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน และด้านการสนับสนุน

1) วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน พบว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มมีความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก โดยต้องการให้มีการจัดประชุม ฝึกอบรมให้ความรู้เป็นอันดับแรก

2) ด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน พบว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มมีความต้องการด้านเนื้อหาในการส่งเสริมอยู่ในระดับมากโดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานมีความต้องการการส่งเสริมในด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์เป็นอันดับแรก ส่วน

เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานมีความต้องการการส่งเสริมในด้านการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินในเรื่องการไถกลบตอซังเป็นอันดับแรก

3) ด้านการสนับสนุน พบว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มมีความต้องการการได้รับการสนับสนุนอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะในด้านการตลาด

1.3.6 ปัญหา และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน

1) ปัญหาในการส่งเสริมข้าวหอมมะลินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน โดยพิจารณาจากองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเกษตรกร ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการขอรับรองมาตรฐานพบว่าปัญหา

(1) ด้านการผลิต เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในเรื่องปริมาณผลผลิตในการทำนาลดลง

(2) ด้านการตลาด พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในด้านการตลาดอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะเรื่องราคาข้าวอินทรีย์ที่ยัง

2) ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมข้าวหอมมะลินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน

(1) ข้อเสนอแนะต่อตัวเกษตรกร อยากรู้ศึกษาดูงานในพื้นที่ประสบความสำเร็จ ควรศึกษาความรู้ความเข้าใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ถูกต้อง และเปิดใจยอมรับปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตให้เป็นไปตามระบบอินทรีย์ปริมาณผลผลิตในการทำนาลดลง

(2) ข้อเสนอแนะต่อตัวเจ้าหน้าที่ ควรให้ความรู้ในด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ เป็นที่เลี้ยงให้เกษตรกรในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ความรู้ด้านการตลาด การแปรรูปผลผลิต ลงแปลง ตรวจเยี่ยมเกษตรกรที่ผลิตข้าวอินทรีย์ในแต่ละพื้นที่

(3) ข้อเสนอแนะต่อองค์กร/หน่วยงาน สนับสนุนงบประมาณงบประมาณในการจัดทำโรงสีข้าวอินทรีย์ คุรุภัณฑ์ทางการเกษตร สนับสนุนการประกันราคาข้าวอินทรีย์ให้สูงขึ้น ส่งเสริมด้านการผลผลิตและราคาผลผลิตที่สูงขึ้น สนับสนุนด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว พืชตระกูลถั่วและปุ๋ยอินทรีย์ ติดตามเรื่องการตลาด การจำหน่ายผลผลิตและในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ไม่ควรตั้งเป้าเพดานพื้นที่ตามกำหนดของหน่วยงานภาครัฐ

2. อภิปรายผล

2.1 สภาพการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ของเกษตรกร จากการศึกษาพบว่า เกษตรบางส่วนยังมีการปฏิบัติไม่เป็นไปตามหลักการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ เช่น การใช้กระสอบ

ปุ๋ยเคมีเก่าหรือกระสอบอาหารสัตว์บรรจุผลผลิต เนื่องจากเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและยังเคยชินกับพฤติกรรมเดิมๆที่เคยปฏิบัติ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงควรให้ความรู้และทำความเข้าใจให้เกษตรกรได้ปฏิบัติได้ถูกต้องให้เป็นไปตามหลักการผลิตข้าวอินทรีย์

2.2 ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลินทรีย์ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานจะมีความรู้สูงกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานเนื่องจากเกษตรกรจะมีประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์มากกว่า อีกทั้งยังมีการอบรม แสดงให้เห็นว่าความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ให้ผ่านการรับรองมาตรฐานได้ซึ่งสอดคล้องกับประกิจต์ โก๊ะสูงเนิน (2559, น.163) ได้ศึกษาความสำเร็จของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความรู้ ที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้แก่ ความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับความสำเร็จของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยมากที่สุด

2.3 การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานได้รับการส่งเสริมในด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน ด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน และด้านการสนับสนุน ค่ากว่าเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง แสดงให้เห็นว่าระดับการได้รับการส่งเสริมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ให้ได้รับรองมาตรฐาน สอดคล้องหลักการส่งเสริมการเกษตรของคณะกรรมการผลิตวิชาเทคนิคการทำงานส่งเสริมการเกษตร (2555, น.18) บุคคลเป้าหมายควรเน้นเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่เป้าหมายที่ด้อยโอกาสเป็นลำดับแรก แล้วจึงขยายออกไปสู่บุคคลและพื้นที่อื่นๆ

2.4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความต้องการการส่งเสริม ดังนี้

1) ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน เกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก จะมีข้อแตกต่างในประเด็นการเยี่ยมชมที่บ้านหรือไร่นาซึ่งเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานมีความต้องการการส่งเสริมโดยวิธีนี้น้อยกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงควรส่งเสริมให้ตรงเป้าหมายของเกษตรกรเพื่อให้งานส่งเสริมประสบผลสำเร็จ เกษตรกรสามารถปฏิบัติได้

2) ด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐานจากการศึกษาพบว่า เกษตรทั้งสองกลุ่มมีความต้องการส่งเสริมในระดับมากจะมีข้อแตกต่างด้านวิธีการปลูกที่เหมาะสมโดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานมีความต้องการการส่งเสริมในประเด็นการปลูกแบบหว่านมากที่สุดรองลงมาคือปลูกแบบหยอดและแบบการปลูกแบบปักดำ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการการส่งเสริมทั้งสามประเด็นในระดับที่มาก แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆมาปรับใช้ในระบบการผลิตสอดคล้องกับ ศิริมาศ แสงเมือง(2556, น. 96) ได้ศึกษากระบวนการการเรียนรู้และการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาหยอดของเกษตรกร อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรมีการเรียนรู้โดยการปรับใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่เดิม เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม

3) ด้านการสนับสนุน จากการศึกษาพบว่า เกษตรทั้งสองกลุ่มมีความต้องการส่งเสริมด้านการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตในระดับมากในประเด็นสนับสนุนปัจจัยการผลิต ประสานงานแหล่งปัจจัยการผลิตและแหล่งเงินทุน สอดคล้องกับเกษราภรณ์ เข้มขาว (2557, น.112) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวของเกษตรกรอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี พบว่าเกษตรกรทำนามีความต้องการการสนับสนุนปัจจัยการผลิตในระดับมากที่สุด ส่วนในด้านการตลาดเกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมด้านการสนับสนุนในระดับมาก ในด้านการประชาสัมพันธ์ผลผลิตให้แพร่หลาย การวางแผนการผลิตและการตลาด การประกันราคาผลผลิต และการประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตสอดคล้องกับปัฐภากร สร้อยสูงเนิน (2555, น.82) ได้ศึกษาการผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาตำบลเมืองเก่า อำเภอ กบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ด้านการตลาดเกษตรกรมีความต้องการสนับสนุนอยู่ในระดับมากคือการประกันราคาผลผลิต การประชาสัมพันธ์ การวางแผนการผลิตและการตลาดและการจัดตั้งกลุ่ม

2.5 ปัญหาในการส่งเสริมผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐานอินทรีย์

จากการศึกษาพบว่า เกษตรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์จะมีปัญหามากคือปริมาณผลผลิตในการทำนาอินทรีย์ลดลง สอดคล้องกับยุพิน เกื้อนศรี และนิชภา โมราถบ (2559, น.127) ได้ศึกษาการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดอุดรดิษฐ์ ภูมิศึกษา ตำบลวังกะพือ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิษฐ์ พบว่าผลผลิตข้าวลดลง ร้อยละ 20-30 ระยะปรับเปลี่ยนใน 3 ปี และปัญหาราคาข้าวอินทรีย์ยังไม่จูงใจพอ สอดคล้องกับ ตรีเจิม พันธรักษ์ (2556) ได้ศึกษาความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ในตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาของเกษตรกรคือ ราคาผลผลิตเกษตรอินทรีย์มีราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 จากการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิธิย์เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลินิธิย์ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน มีความรู้มากที่สุด (36.5) เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน มีความรู้มากที่สุด (93.7) ดังนั้นควรมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความรู้แก่เกษตรกร เนื่องจากการชี้แจงให้ความรู้แบบเดิม เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติ โดยการบูรณาการรูปแบบการส่งเสริมที่มีประสิทธิภาพ เช่น การให้เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในผลิตข้าวอินทรีย์ เป็นพี่เลี้ยงให้กับเกษตรกรที่ผลิตข้าวอินทรีย์ ไม่ประสบความสำเร็จ ตลอดจนการให้ความรู้ตามหลักวิชาการของหน่วยงาน และประสานงาน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะช่วยให้เข้าใจปัญหาและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง

3.1.2 จากการวิจัยพบว่า ด้านผลผลิตในการทำนาอินทรีย์ลดลงอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.43) เนื่องจากการผลิตข้าวอินทรีย์เป็นการไม่ใช้สารเคมีและสารที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ทางเคมีทุกชนิดแต่ให้ใช้ความอุดมสมบูรณ์จากอินทรีย์วัตถุและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ดังนั้นผลผลิตที่จะเพิ่มขึ้นได้นั้นเกษตรกรต้องมีความรู้สภาพดินของตนเองและสามารถปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะสมกับการปลูกข้าวซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรบูรณาการร่วมกันกับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชนและศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในการส่งเสริมความรู้และฝึกปฏิบัติการให้กับเกษตรกร

3.1.3 จากการวิจัยพบว่า ด้านราคาข้าวอินทรีย์ยังไม่พอใจพออยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.63) เนื่องจากปัจจุบันรัฐบาลยังไม่ได้กำหนดราคารับซื้อข้าวอินทรีย์อย่างชัดเจน ทำให้เกษตรกรที่ผลิตข้าวอินทรีย์แล้วไปจำหน่ายกับข้าวที่ผลิตด้วยระบบอื่นทำให้ราคาข้าวไม่แตกต่างจากข้าวทั่วไป ดังนั้นรัฐบาลควรกำหนดราคาและสถานที่รับซื้อข้าวอินทรีย์ที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่าย

3.1.4 จากการวิจัยพบว่า ด้านการตลาดของข้าวอินทรีย์ ควรส่งเสริมให้มีการนำเอาเทคโนโลยีตรวจสอบย้อนกลับมาใช้เพื่อยกระดับสินค้า ซึ่งระบบตรวจสอบย้อนกลับ คือ การตรวจสอบย้อนกลับของข้าวอินทรีย์เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไปจนถึงขั้นตอนการปลูก ทำให้ผู้บริโภคทราบข้อมูลกระบวนการต่างๆ ของข้าวอินทรีย์ โดยย้อนไปตั้งแต่ขั้นตอนการบรรจุ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การเก็บเกี่ยว การดูแล การปลูก พันธุ์ข้าว แปลงนา จนถึงเกษตรกรผู้เพาะปลูก ทำให้ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบและมั่นใจได้ว่า ผลิตภัณฑ์ข้าวที่จะรับประทานมีคุณภาพที่ดี ปลอดภัยและมีจริง โดยผ่านกรรมวิธีการแปรรูป เพาะปลูกที่ถูกต้องและเป็นไปตามมาตรฐานอินทรีย์ที่รองรับ เมื่อผู้บริโภค

รับประทานแล้วจะได้รับคุณค่าทางโภชนาการและปลอดภัยต่อร่างกาย ซึ่งเป็นการสร้างนวัตกรรมและสร้างความแตกต่างของสินค้าเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของข้าวอินทรีย์

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาระบบสอบย้อนกลับข้อมูลข้าวอินทรีย์และผลิตภัณฑ์จากข้าวอินทรีย์เพื่อเป็นการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพด้านความปลอดภัยของผู้บริโภคและสร้างความเชื่อมั่นถึงแหล่งที่มาของข้าว

3.2.2 ควรศึกษาด้านการแปรรูปผลผลิตข้าวอินทรีย์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า และช่องทางการจำหน่าย

